

Eğitim Paydaşlarının Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olmasına İlişkin Görüşleri

Ramazan SAK*
İkbal Tuba ŞAHİN-SAK**
Çağla ÖNEREN-ŞENDİL***
Necdet TAŞKIN****

Öz: Bu nitel çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen, veli ve yöneticilerinin Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşlerini incelemektir. Çalışmaya, çeşitli okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 25 öğretmen, 15 yönetici ve çocukları bu okullara devam eden 14 veli katılmıştır. Verisi yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan ve kelime tekrarı ile kesme-sınıflandırma teknikleri kullanılarak analiz edilen çalışmanın sonunda beş ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar, okul öncesi eğitimin (1) zorunlu olup olmaması, (2) zorunlu olma yaşı, (3) zorunlu olmasının çocuklar açısından değerlendirilmesi, (4) zorunlu olmasının aileler açısından değerlendirilmesi ve (5) zorunlu olmasının okul öncesi öğretmenleri açısından değerlendirilmesidir. Çalışmanın bulguları, katılımcıların büyük çoğunluğunun (n=50) okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini, yaklaşık yarısının (n=29) ise zorunlu okul öncesi eğitim yaşının 48 ay olması gerektiğini düşündüklerini göstermiştir. Ayrıca okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının, çocuklar, veliler ve okul öncesi öğretmenleri açısından birtakım olumlu ve olumsuz yönleri olacağı, bütün katılımcılar tarafından farklı şekillerde dile getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Zorunlu Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Öğretmeni, Veli, Yönetici

Views of Stakeholders’ about Compulsory Preschool Education

Abstract: This qualitative study examines the views of 25 preschool teachers, 14 parents and 15 school administrators about compulsory preschool education in Turkey. All 54 participants were affiliated with the same 15 schools, either as employees or because their children were attending them. The data was collected through a semi-structured interview protocol, and analyzed through the word repetition and the cutting and sorting techniques. After data analysis, five main themes emerged. These consisted of (1) views about whether preschool education should be compulsory; (2) views regarding the ages of children for whom such education should be compulsory; and predictions of compulsory education’s likely effects on (3) children; (4) parents; and (5) teachers. Most of the participants (n=50) expressed the belief that preschool education should be compulsory, usually (n=29) from the age of 48 months, though they conceded that it would have some negative as well as positive effects on children, parents and preschool teachers.

Keywords: Compulsory Preschool Education, Preschool Teachers, Parents, Administrators

Geliş Tarihi: 12.11.2019

Kabul Tarihi: 06.01.2020

Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Van, Türkiye, e-posta: ramazansak@yyu.edu.tr,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7504-9429>

** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Van, Türkiye, e-posta: ikbalsak@yyu.edu.tr,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9054-6212>

*** TED Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Ankara, Türkiye, e-posta: cagla.sendil@tedu.edu.tr,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-4315>

**** Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi, Van, Türkiye, e-posta: netaskinyu.edu.tr,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0243-1707>

Atıf için/ To cite:

Sak, R., Şahin-Sak, İ. T., Öneren-Şendil, Ç. ve Taşkın, N. (2020). Eğitim paydaşlarının okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 58-78.

Çocukluğa en önemli yatırımın yaşamın ilk yıllarında yapılabileceğinden hareketle bu yılların önemi genel kabul görmektedir. Çocukların keşfetmek ve öğrenmek için sahip oldukları doğal eğilimleri, öğrenme süreçlerini çok erken yaşlarda deneyimlemelerine olanak tanımaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2013). Çocukların doğumla başlayan ve erken yaşlarda da devam eden merak ve öğrenme motivasyonu, bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimlerinin temel yapı taşlarını oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Erken yaşlarda edinilen bu deneyimler bireyin hem bir sonraki öğrenim yaşamını hem de tüm hayatını şekillendirme potansiyeline sahip olduğu için, eğitim sisteminin en önemli basamağı okul öncesi eğitimi olarak adlandırılabilir (Babaroğlu, 2018; Sevinç, 2005). Okul öncesi eğitim programı da, okul öncesi dönem çocuklarının deneyimledikleri öğrenmeler sayesinde tüm gelişim alanlarının desteklenmesi ve temel eğitime hazır bulunmaları için gereken altyapıyı sağlamak amacı ile hazırlanmıştır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim programlarından yararlanacak olan yaş grubu, ülkelere göre değişebilmekte, uygulama ve düzenlemelere göre bu süreç farklı isimler alabilmektedir. Örneğin, Gordon ve Browne (2014) erken çocukluk eğitimi, 0-8 yaş arasındaki çocukların gelişimlerini desteklemek için grup ortamında verilen eğitim olarak tanımlamaktadırlar. Türkiye’de ise okul öncesi eğitim kavramı 0-6 yaş aralığı için kullanılmaktadır (Toran, 2012). Kangas, Harju-Luukkainen, Brotherus, Kuusisto ve Gearon (2019) Finlandiya’da 10 aylıktan itibaren altı yaşa kadar her çocuğun erken çocukluk eğitimi sürecine dâhil olma hakkı olduğunu belirtmişlerdir. Güney Kore’de ise erken çocukluk eğitimi ilkokuldan önce 0-6 yaş arası süreci kapsamakta, 3-6 yaş arası çocuklar için okul öncesi eğitim kurumları, 0-6 yaş grubu çocuklar için ise çocuk bakım merkezleri bulunmaktadır (Nah ve Kwak, 2011).

Zorunlu eğitim, örgün eğitimin öne çıkan ve en çok önemsenen kısmına karşılık gelen ve kişinin ne sürede eğitim alması gerektiğini öngören bir süreçtir (Özden, Kılıç ve Aksu, 2014). Zorunlu eğitimin başlama yaşı ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Kimi ülkede bu yaş 6 iken kimi ülkede 5 veya 7 olabilmektedir (Moss, 2007; Woodhead, 2007). Örneğin zorunlu eğitime başlama yaşı Finlandiya (The Organisation for Economic Co-operation and Development-Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD], 2016) ve Estonya’da 7, İrlanda, İspanya, Fransa, Portekiz, Romanya ve İtalya’da 6, Malta’da 5’tir (Avrupa Komisyonu, 2017). Çocukların okula başlama yaşlarının büyük ya da küçük olması yönünde farklı görüşler belirtilmektedir. Örneğin; ABD’de eyaletler düzeyinde okula başlama yaşına yönelik düzenlemeler genel olarak çocukların okula başladıklarında yaşça daha büyük olmaları yönündedir (Education Commission of the States, 2010). Ulusal ve uluslararası alanyazında okula başlama yaşı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan birçok çalışma bulunmaktadır (Dağlı, 2012; Doğan, Kelleci, Sabancıoğulları ve Aydın, 2008; Kern ve Friedman, 2009; Küçük, Dolu ve Erdoğan, 2009). Bu çalışmalardan bazıları okula yaşitlarına göre geç başlayan çocukların erken başlayanlara göre daha başarılı olduklarını (Kern ve Friedman, 2009), bazıları ise okula belirlenen tarihten erken başlayan çocukların bilişsel gelişim alanı dışında kalan alanlarda sıkıntılar yaşadıklarını ortaya koymuştur (Mühlenweg, Blomeyer, Stichnoth ve Laucht, 2012).

Türkiye’de de zaman içinde okula başlama yaşı ile ilgili çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Örneğin, okula başlama yaşı zorunlu eğitimin ilkokul birinci sınıfta başlamasına paralel olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, zaman zaman başlama yaşında ay olarak bazı değişiklikler yapılmıştır. 2012-2013 eğitim-öğretim yılından itibaren Eylül ayı itibarıyla 66 ayını tamamlayan çocuklar zorunlu eğitimin ilk basamağı olan 4 yıl süreli ilkokula kayıt yaptırabilmekteydi (MEB, 2012). Ancak 5 Temmuz 2019 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 7180 numaralı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsamıştır. Yine, aynı kanunun hükümleri doğrultusunda, ilkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılırken, okula başlama yaşı da 69 aya çıkarılmıştır (Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik, 2019).

Türkiye’de son yıllarda okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma konusunda bir çaba olduğu görülmektedir. MEB (2018) istatistiklerine göre okul öncesi eğitim zorunlu olmamasına rağmen, 2017/2018 eğitim-öğretim yılı beş yaş okul öncesi okullaşma oranı %75 civarındadır. Dört yaş okul öncesi okullaşma oranı %38, üç yaş okul öncesi okullaşma oranı ise %12’dir (MEB, 2018). Bu oranı, kadın istihdamının artması ve buna bağlı olarak okul öncesi eğitim kurumlarına olan ihtiyacın giderek artmasının etkilediği söylenebilir (Aktan ve Akkutay,

2014; Güntekin ve Bener, 2008; Kumaş, 2017; Madra, 2017). MEB'in (2012) yayınlamış olduğu 12 yıllık zorunlu eğitim genelgesinde okul öncesi eğitiminde %100 okullaşma oranına ulaşılmasının hedeflendiği belirtilmiştir. Bu bağlamda da okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma konusunda çalışmalar yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Okul öncesi eğitim, çocuğun erken zamanda doğru çevresel uyaranlarla kendi gücünün farkına varmasını sağlamak ve bu gücün geliştirilmesine katkıda bulunmak açısından önemlidir. Bu eğitim sürecinde çocuk, çevresiyle uyum içinde, hem kendine hem çevresine saygılı şekilde yaşamayı, birtakım etkinliklerle sosyalleşip akranlarıyla uyum ve işbirliği içinde çalışmayı, arkadaşlık kurmayı, arkadaşlarını korumayı ve onlarla dayanışma içinde çalışmayı, kendini doğru şekilde ifade etmeyi, problemlere yaratıcı çözümler sunmayı, olaylara sorgulayıcı ve eleştirel yollarla bakmayı ve bilgiye ulaşma yollarını araştırmayı, bulmayı ve bu yolları deneyebilmeyi öğrenir (Dere, 2019; Kargı, 2011; Ridzwan ve Mokhsin, 2017). Ancak okul öncesi eğitim bu kadar önemli olmakla beraber, Anne Çocuk Eğitim Vakfı [AÇEV] tarafından yayınlanan bir çalışma, Türkiye'de bu yaş grubuna yönelik verilen bakım ve eğitim hizmetlerinin, çocuklarını bu kurumlara göndermek isteyen ailelerin ödeyebilirliklerinin üstünde olduğunu, özellikle de ekonomik anlamda dezavantajlı ailelerin çocuklarının bu eğitimden faydalanma imkânlarının oldukça düşük olduğunu göstermektedir (Development Analytics, 2017). Aynı raporda "Hane halkı gelir seviyesine göre en yoksul %20'lik gruptaki hanelerde yaşayan 3-5 yaş çocukların yalnızca yüzde 18,2'si anaokulu, anasınıfı ya da kreşe devam ederken, bu oran en zengin yüzde 20'lik kesimdeki çocuklar için yüzde 55,1'dir." (Development Analytics, 2017; s. 15) bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca Oral, Yaşar ve Tüzün (2016) tarafından Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu ile ilgili yapılan çalışmada öğrenme ortamlarıyla ilgili birtakım sorunlara değinilmiş; eğitim paydaşlarının özellikle yüksek öğretmen-çocuk oranına ve buna bağlı olarak da sınıfların kalabalık olmasına vurgu yaptıkları dile getirilmiştir. Yine aynı çalışmada, zaman içerisinde güncellenen okul öncesi eğitim programlarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bir takip programının eksikliğine, okul öncesi eğitimin kalitesinde en belirleyici faktör olan öğretmenlerin eğitim kalitesinin iyileştirilmesi gerektiğine, okul öncesi eğitim alanında uzman akademisyen yetersizliğine ve denetmenlerin okul öncesi öğretmenlerine geribildirim sağlama ve rehberlik etme konusunda yetersiz kalmalarına yönelik aktarımlar yapılmıştır. Bu kapsamlı araştırmanın sonunda dile getirilen en önemli önerilerden biri ise, "Türkiye'de en az bir yıl zorunlu, ücretsiz ve nitelikli okul öncesi eğitim yaşama geçirilmeli" şeklinde ifade edilmiştir (Oral ve diğerleri, 2016; s.16).

Türkiye'de okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çabalarının yanında, okul öncesi eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınması güncel bir tartışma konusu olarak eğitim alanında yer bulmaktadır (Balaban, 2017; Ekinci ve Bozan, 2019; Yıldız, 2013). Okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesi hedefi olumlu bir gelişme olmakla birlikte, bu hedefe tam anlamıyla ulaşılabilmesi için gerek uygulamalar gerekse finansman konusunda çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir (Development Analytics, 2017). Örneğin, OECD'ye üye ülkelerde eğitimle ilgili karşılaştırmalar yapan bir çalışmada, Türkiye'de okul öncesi eğitime ilişkin oranların diğer üye ülkelerdeki oranlardan oldukça farklı olduğu göze çarpmaktadır. Çalışmaya göre, Türkiye'de okul öncesine kayıt oranları 2017 yılında 3-5 yaş için %40 iken, OECD ülkelerinin ortalaması %87'dir. Bununla birlikte bazı ülkelerin aynı yaş grubu için kayıt oranları şu şekildedir; Fransa %100, Birleşik Krallık %100, İsrail %99, Norveç %97, Almanya %95 ve Amerika Birleşik Devletleri %66. Anasınıfları için öğretmen-çocuk oranı Türkiye'de 1/17, Almanya'da 1/9, Fransa'da 1/23, Birleşik Krallık'ta 1/25, Norveç'te 1/14 ve İsrail'de 1/22 şeklindedir. Yine aynı rapora göre, Türkiye'de okul öncesi öğretmenin eğitim-öğretim etkinlikleri ile geçirdiği net süre 1080 saattir ki bu, OECD ülkelerinin 1024 saatlik ortalamalarından yüksektir. Bu süre Fransa'da 900, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1011, İsrail'de 1029 saattir (OECD, 2019). Türkiye'deki okula kayıt oranı ve buna rağmen öğretmen başına düşen çocuk sayısı ve öğretmenin etkinliklerle geçirdiği sürenin uzunluğu göz önünde bulundurulduğunda, bu değişkenlerin okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması önünde zorlayıcı faktörler olabileceği düşünülmektedir.

İlkokullardaki öğretmen ve yöneticiler ile okul öncesi eğitim kurumlarındaki öğretmen ve yöneticiler arasındaki bağlantıların zayıf olması da güçlü ortaklıkların kurulması önünde bir engel teşkil etmekte ve çocukların kazanımlarını olumsuz etkilemektedir (Bennett, 2007). Bu noktada, okul öncesi eğitiminin eğitsel

yönüne dikkat edilmesi bir gereklilik olarak görülmektedir. Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma ve zorunlu eğitim kapsamına alma konusu beraberinde köklü değişiklikleri de getirme potansiyeline sahiptir. Zorunlu eğitim kapsamına alınan yeni eğitim basamağının öğretim programının tematik ve aşamalı yapılandırılması ve oyun temelli öğrenme odağında bir programın tasarlanması gibi konular gündeme gelmektedir (Moss, 2008). Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmaması nitelikli okul öncesi eğitimi engelleyebilecek ve kalite sisteminin işleyişine zarar verebilecek bir uygulamadır (Cheuk ve Hatch, 2007). Yüksek kaliteli, ulaşılabilir ve karşılanabilir okul öncesi eğitim deneyimine sahip olmak her çocuğun hakkı olmalıdır (Herczog, 2012).

Okul öncesi eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınmasının gerekliliğine yönelik yapılan vurguların yanı sıra, bu süreçte birtakım faktörleri de göz önünde bulundurmak yerinde olacaktır. Örneğin, zorunlu eğitimin ilk basamağına başlayan çocuklar evden doğrudan zorunlu eğitime giriş yapabildikleri gibi başka bir kurumdan da zorunlu eğitime giriş yapabilmektedirler (Woodhead, 2007). Bu noktada zorunlu eğitime gelene kadar çocuğun okul öncesi kurum deneyiminin olup olmaması, kurum deneyiminin niteliği ve zorunlu eğitime başlama yaşı gibi yapısal farklılıklar ülkeden ülkeye değişebilmekte ve bu da okul öncesi eğitim ile zorunlu temel eğitim basamağı arasındaki ilişkiyi ve geçiş sürecini etkileyebilmektedir (Moss, 2008). Aynı zamanda, nitelikli eğitime ulaşmada bölgesel veya sosyo-ekonomik eşitsizliklerden-dezavantajlardan kaynaklanan faktörler de bulunmaktadır (Neuman, 2007). Bu faktörlerin de okul öncesi eğitiminin zorunlu eğitim kapsamına alınması sürecinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Alanyazında yapılmış olan bazı çalışmaların vurguladığı üzere, Türkiye’de zorunlu eğitim süresinin yetersiz olması ve dünyadaki okul öncesi eğitim politika ve eğilimleri ölçüt alındığında, okul öncesi eğitimde okullaşma oranının artırılması gerekmektedir. Okullaşma oranını arttırmak adına 5 yaşın zorunlu eğitime dâhil edilmesi ve 3-4 yaşlarındaki eğitimin yaygınlaştırılması için de ayrıca çaba gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Gültekin, 2007). Bu noktada, okul öncesi dönemdeki çocuğun gelişim ve eğitimine paydaş olan öğretmen, veli ve yöneticilerin okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüş ve beklentilerinin bilinmesinin okul öncesi eğitimin zorunlu olması ve niteliğinin artırılması noktasında katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Çünkü alanyazında, bireylerin görüş, niyet ve inanışlarının davranışlarını yönetme noktasında etkili olup olmama durumunun incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Wilcox-Herzog ve Ward (2004), 71 okul öncesi öğretmeni ile yaptıkları çalışmada, bireylerin görüş ve inanışlarının davranışlarını yönetme noktasında etkili olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Yine benzer bir şekilde, Degotardi, Sweller ve Pearson (2013), 71 okul öncesi öğretmeni ve 200 aile ile yaptıkları çalışmanın sonunda, öğretmenlerin bakış açılarının pedagojik kararlarında etkili olabileceğini, ailelerin inanışlarının ise çocuklarıyla birlikte sınıfa taşınabileceğini ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda okul öncesi eğitimin paydaşlarının görüşlerinin belirlenmesinin süreçte uygulamaları etkileyeceği düşünüldüğünden bu çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen, veli ve yöneticilerinin Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşlerini incelemektir ve araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır;

- Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Çocukları bir okul öncesi eğitim kurumuna devam eden velilerin okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi yöneticilerinin okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden, temel nitel araştırma (basic or generic qualitative research) yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların eğitimde yaygın şekilde tercih edilen çeşitlerinden biri olan temel nitel araştırma yönteminde amaç; gözlem, görüşme veya doküman analizi yöntemleri kullanılarak toplanan veriler aracılığıyla bir olguyu anlamak, açıklamaktır (Merriam, 2009). Bu çalışmanın da amacı, Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin okul öncesi öğretmen, veli ve yöneticilerinin görüşlerini anlamaktır. Bu gerekçe ile bu çalışmada temel nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışmaya, 15 okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan 25 okul öncesi öğretmeni, çocukları bu okullara devam eden 14 veli ve yine bu okullarda yönetici olarak görev yapan 15 personel katılmıştır. Çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiş, böylece daha zengin bilgi alınabilecek kişilerle görüşme yapmak amaçlanmıştır (Patton, 2002). Katılımcılar seçilirken, çalışmaya katılmak için gönüllü olmaları esas alınmıştır. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Öğretmen (n)	Cinsiyet			
	Kadın (n)		Erkek (n)	
	23		2	
	Eğitim durumu			
	Ön lisans (n)		Lisans (n)	
	2		23	
	Yaş			
	20-25	26-30	30 ve üstü	
	12	5	8	
Veli (n)	Çocuk sayısı			
	0-1	2-3	4 ve üstü	
	18	4	3	
	Deneyim süresi			
	0-5 yıl	6-10 yıl	11-14 yıl	
	15	7	3	
	Cinsiyet			
	Kadın		Erkek	
	5		9	
Yönetici (n)	Eğitim durumu			
	Ortaokul	Lise	Ön lisans	Lisans/Yüksek lisans
	1	7	1	5
	Yaş			
	28-33	34-39	40-44	
	4	5	5	
	Çocuk sayısı			
	1	2	3	
	2	7	5	

Okul öncesi öğretmenlerinin 23’ü kadın, ikisi erkektir; 23’ü lisans, ikisi ön lisans mezunudur. Öğretmenlerin yaşları 22 ile 38 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 28,2’dir. Sekiz öğretmen çocuk sahibidir ve çocuk sayıları bir ile dört arasında değişmektedir. Ayrıca öğretmenlerin deneyim süreleri 3 ay ile 14 yıl arasında değişmektedir ve deneyim sürelerinin ortalaması 5,7 yıldır.

Çalışmaya katılan velilerin beşi anne, dokuzu babadır. Bir veli ortaokul, yedisi lise, biri ön lisans, dördü lisans ve biri yüksek lisans mezunudur. Velilerin yaşları 28 ile 44 arasında değişirken yaş ortalamaları 36,3’dür. Çocuk sayıları, bir ile üç arasında değişmektedir.

Çalışmaya katılan yöneticilerin biri kadın, diğerleri erkek; biri yüksek lisans diğerleri lisans mezunudur.

Yaşları 26 ile 40 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 35,5'tir. Yöneticilerin üçü hariç diğerleri çocuk sahibidir ve çocuk sayıları bir ile dört arasında değişmektedir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmanın verileri, araştırmacıların hem görüşme sürecine hâkim olmasına hem de görüşmenin akışına göre ilave sorular sormasına imkân veren yarı yapılandırılmış görüşme formu (Nunan, 1992) ile toplanmıştır. Görüşme formunun oluşturulmasında ilk olarak alanyazın incelenmiş (Arkan ve Öztürk, 2018; Moss, 2008; Oikonomidis, 2014; Polat, 2019; United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF], 2009) ve 15 sorudan (6 soru demografik bilgileri, 9 soru katılımcıların görüşlerini öğrenmeye yönelik) oluşan bir görüşme taslağı hazırlanmıştır. Bu taslak, ikisi okul öncesi eğitim, biri nitel çalışmalar alanında uzman olmak üzere toplam üç öğretim üyesinin görüşüne sunulmuş ve onların önerileriyle formda bazı sorular birleştirilmiştir. Ardından bir okul öncesi öğretmeni, bir veli ve bir okul yöneticisi ile pilot görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin sonunda taslak form son halini almıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu, altısı katılımcıların demografik bilgilerini öğrenmeye, yedisi Türkiye'de okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin katılımcıların görüşlerini almaya yönelik olmak üzere toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci ve Etik İlkeler

Çalışmanın verileri, 2019 yılı şubat, mart ve nisan aylarında Van ilinden toplanmıştır. Veri toplama sürecinde, öncelikle araştırmacılarından biri okullara gitmiş ve okul idaresiyle, öğretmenlerle ve okul idaresi aracılığıyla velilerle birebir görüşerek çalışmanın amacını anlatmıştır. Çalışmaya katılmak için gönüllü olan katılımcılara, çalışmanın amacı ve gönüllü katılıma ilişkin esaslar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Görüşmelerin başında hem zamandan tasarruf etmek hem de söylenenleri eksiksiz kaydetmek amacıyla ses kayıt cihazı kullanmak için katılımcıların izni sorulmuştur. Bazı katılımcılar (n=18) ses kayıt cihazı kullanılmasını kabul etmemiş, bu durumda da araştırmacı elle not tutmuştur. Görüşmeler, katılımcıların rahat edecekleri yerlerde –okul içi veya dışı- ve onlara uyan saatlerde yüz yüze yapılmış, görüşme süreleri 25 dakika ile 50 dakika arasında değişmiştir.

Çalışmaya katılmak için gönüllü olan katılımcılara, çalışmanın amacı ve gönüllü katılıma ilişkin esaslar ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Ses kaydı için de katılımcılardan izin alınmış ve katılımcılara istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırabilecekleri belirtilmiştir. Katılımcıların kimliğini gizli tutmak için okul isimlerine yer verilmemiş, katılımcılar, öğretmenler (Ö), veliler (V) ve yöneticiler (Y) olarak kodlanmış, her bir katılımcıya sayı verilmiştir. Ses kayıtlarına ve veri dökümlerine yalnızca araştırma grubunun ulaşacağı katılımcılara garanti edilmiştir.

Veri Analizi

Veri analizi için öncelikle ses kayıtlarının ve elle yazılan görüşmelerin bilgisayarda dökümleri yapılmıştır. Ardından veriye hâkim olmak için iki araştırmacı bu dökümleri birkaç kez okumuştur. Verilerin analizi için, kelime tekrarı (word-repetition) ve kesme ve sınıflandırma (cutting and sorting) teknikleri kullanılmıştır (Bernard ve Ryan, 2010). Kelime tekrarı tekniğinde görüşmelerdeki özgün ifadeler listelenerek ne sıklıkta tekrar edildiği incelenmiştir. Örneğin; sosyalleşme ve okula uyum bu çalışma için özgün ifadelerdir. Bu tarz ifadeler tespit edilerek ne kadar kullanıldığına bakılmıştır. Diğer bir teknik olan kesme ve sınıflandırmada ise çıktı alınan veriler alıntılara göre kesilmiş ve kesilen parçaların arkasına (V1, veli) şeklinde hangi gruptan olduğu ve kod adı yazılmıştır. Katılımcıların kimliğini gizli tutmak için öğretmenler (Ö), veliler (V) ve yöneticiler (Y) olarak kodlanmış, her bir katılımcıya sayı verilmiştir. Daha sonra rastgele sıralanan alıntılar tekrar tekrar okunarak benzer görüşte olanlar bir araya getirilmiştir. Sonrasında, kodlamaları yapan iki araştırmacı bir araya gelerek, ortaya çıkan kodları incelemiş; görüş ayrılığına düşülen noktalarda alanyazına başvurulmuştur. Kodlamalar sonunda beş ana temaya ulaşılmıştır. Bunlar, okul öncesi eğitimin:

- (1) Zorunlu olup olmaması
- (2) Zorunlu olma yaşı
- (3) Zorunlu olmasının çocuklar açısından değerlendirilmesi

- (4) Zorunlu olmasının aileler açısından değerlendirilmesi
- (5) Zorunlu olmasının okul öncesi öğretmenleri açısından değerlendirilmesi.

Araştırmacının Rolü

Nitel çalışmalarda araştırmacıların görüş ve deneyimleri çalışmanın geçerliliği açısından bir sorun olarak düşünülmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Bu deneyim ve görüşlerin değiştirilmesi mümkün olmadığından, sürecin ve bulguların bu faktörlerden nasıl etkilenmiş olabileceğinin göz önünde bulundurulması önemlidir (Maxwell, 2005). Bu amaçla burada araştırmacının rolünden kısaca bahsedilmiştir.

Araştırmanın verisi, Van’da 15 okul öncesi eğitim kurumundan toplanmıştır. Araştırmacılardan ikisi, okul yöneticilerinden beşini daha önceden tanımakta, ancak öğretmen ve velileri tanımamaktadırlar. Diğer iki araştırmacı ise çalışmanın katılımcılarını daha önceden tanımamaktadırlar. Bu nedenle çalışmanın verisinin, katılımcıların tanımadığı araştırmacılardan biri tarafından toplanmasına karar verilmiştir.

Çalışmanın başında katılımcılar kimliklerin gizli tutulmasına ilişkin birtakım sorular sormuş; araştırmacı da katılımcıların tamamına kimliklerinin saklı tutulacağını, her bir katılımcının Ö₁, V₁ ve Y₁ şeklinde kodlanacağını, ses kayıtlarına ve veri dökümlerine yalnızca araştırma grubunun ulaşacağını katılımcılara garanti etmiştir. Katılımcılar ayrıca görüşme sürecinde kendilerini tam olarak ifade edip edemeyeceklerinden emin olmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu noktada araştırmacı sorulan soruların doğru ve yanlış cevaplarının olmadığını burada amacın yalnızca katılımcının görüşünü öğrenmek olduğunu tekrarlamıştır. Bununla birlikte araştırmacı görüşme sonunda, katılımcıların verdikleri cevapları özetleyerek, anlaşıldıklarını görmelerini ve eksik gördükleri noktalar varsa eklemelerini sağlamaya çalışmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmada çalışmanın geçerliğini sağlamak amacıyla farklı yöntemlerden faydalanmak mümkündür. Bu çalışmada akran incelemesi (peer review) yöntemi kullanılmış ve araştırmacılar, çalışma süreci ve çalışmanın bulguları ile ilgili olarak, çalışmaya hiçbir şekilde dâhil olmamış, okul öncesi eğitim ve eğitim yönetimi alanlarında uzman meslektaşları ile görüş alışverişinde bulunmuşlardır. Burada amaç, araştırmacıların bulgu ve çıkarımlarına ilişkin eleştirel bir bakış açısı geliştirebilmelerini sağlamaktır (Johnson, 1997; Krefting, 1991).

Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için ise, veri analizi bölümünde de açıklandığı gibi, hem verilere hem de nitel araştırmalara hâkim iki araştırmacı tarafından kodlama yapılmıştır. Başlangıçta ayrı ayrı yapılan kodlamalar için sonrasında bir araya gelinerek tutarlılık oranları hesaplanmış ve farklı kodlamalar üzerinde tartışılmıştır. Anlaşmazlık yaşanan kodlar için alanyazına başvurulmuş ve sonuç olarak %92’lik bir görüş birliği sağlanmıştır. Üzerinde anlaşma sağlanamayan kodlar ise çalışmada raporlanmamıştır.

Bulgular

(1)Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olup Olmaması

Çalışmanın katılımcıları öncelikle okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin görüşlerini dile getirmişlerdir.

Tablo II

Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olup Olmamasına İlişkin Görüşler

	Öğretmen (n)	Veli (n)	Yönetici (n)	Toplam (n)
Evet	24	13	13	50
Hayır	1	1	1	3
Diğer	-	-	1	1

Tablo II’de de görüldüğü gibi, katılımcıların büyük çoğunluğu (n=50) okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini vurgulamışlardır. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin gerekçe açıklanırken, bu eğitimin çocukların ilkökula hazırlanması açısından önemi dile getirilmiştir. Örneğin; bir okul öncesi öğretmeni (Ö₆) okul öncesi eğitim sürecinde çocukların bütün gelişim alanlarının destekleneceğini, bu sayede de çocuğun

ilkokula hazırlık sürecinin olumlu şekilde etkileneceğini belirtirken bir başkası (Ö₃), bu süreçte çocukların kendilerini daha iyi ifade etmeyi, sosyal ortamlara uyum sağlamayı ve arkadaşları ile çalışmayı öğrenerek okula hazırlanacaklarını ifade etmiştir. Çalışmaya katılan velilerden biri (V₂) ise, *“Çocuğun ilkokula hazırlıklı olması ve arkadaş ortamına daha kolay uyum sağlaması için okul öncesi eğitim zorunlu olmalıdır.”* ifadelerini kullanmıştır.

Bir yönetici olarak Y₇, çocuğun eğitime erken başlamasının sonraki süreçteki verimi artıracağını belirtirken, bir başka yöneticiye (Y₆) göre *“Çocuğun temel eğitimine ve sonraki akademik yaşantısına hazırlık açısından okul öncesi eğitim önemlidir.”*

Okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi açısından önemli olduğu noktası yalnızca okul öncesi öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Örneğin; Ö₂₃ okul öncesi eğitim almış çocukların ilkokula başladıklarında diğer çocuklardan tüm gelişim alanları açısından daha ileri düzeyde olduğunu, Ö₈ ise 0-6 yaşın çocukların bir bütün olarak bütün becerilerinin gelişimi açısından kritik olduğunu, bu nedenle de çocukların öncelikle okulda desteklenmesi, evde de okulda yapılanların pekiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Zorunlu eğitimin çocuklara sunacağı eşitlik fırsatı da yine yalnızca okul öncesi öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Örneğin iki öğretmen bu duruma ilişkin şu ifadeleri kullanmışlardır: *“Okul öncesi eğitimin zorunlu olması çocukların ilkokula eşit düzeyde başlaması için önemlidir. Hatta okul öncesi eğitim 2 yıl zorunlu olmalıdır.”* (Ö₁₆) *“Okul öncesi eğitim ilkokula başlayacak çocukların hepsinin aynı imkânlarla sahip olması için gereklidir.”* (Ö₂₄)

Veliler ise okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini vurgularken özellikle çocukların evde yeterince desteklenemediğine vurgu yapmış, bunun için çeşitli sebepler dile getirmişlerdir. Örneğin; V₁'e göre anne ne kadar ilgilenirse ilgilensin çocuğun eğitimi için yeterli olamayacağından, bir süre sonra çocuk evde tek başına olmaktan sıkılmaya başlamakta ve bu durum anne için de yorucu bir hal almaktadır. Bu durumda da, çocuk ister istemez cep telefonu ya da televizyona yönlendirilmektedir. Benzer bir noktaya vurgu yapan V₁₃ ise şunları söylemiştir: *“Çocuklar evde sıkılıyorlar. Hep televizyon izliyorlar. Onlar evdeyken biz de işlerimizi rahat bir şekilde yapamıyoruz. Çocuklara kaliteli bir eğitim veremiyoruz bu yüzden çocuklar okula gitmelidir.”* Diğer yandan çalışan bir anne olarak V₈ şu ifadeleri kullanmıştır: *“Benim günlerim yollarda geçiyor; çocuklarımla yeterince ilgilenemiyorum. En azından okula gitsin ki okulda öğretmenleri yeterince ilgilensin. Ben onlar için çalışıyorum. Benim eğitim hayatım kısa sürdü, eksik oldu. Onları bari tam olsun.”*

Yöneticiler ise okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini ifade ederken farklı sebepler üzerinde durmaktadırlar. Örneğin; Y₁₄ mesleki deneyimlerinin ona –bir yönetici olarak-, bir çocuğun aileden alınıp direkt akademik bilgilerin verildiği bir kuruma yerleştirilmesinin çocuğu ne kadar olumsuz etkilediğini gösterdiğini ve bunu çocuğa yapılan bir haksızlık olarak gördüğünü ifade etmiş; bir çocuğun akademik bilgi ve değişmez kuralların olduğu bir ortama girmeden önce tüm enerjisini sosyal çevresine ve yaşlılarına yoğunlaştırması gerektiğini düşündüğünü, böyle bir ortamın da ancak okul öncesi eğitimin verildiği kurumlarda sağlanabildiğini dile getirmiştir. Diğer yandan Y₂ şu ifadeleri kullanmıştır: *“Erken yaşlarda çocukların eğitime başlaması, bilişsel gelişimin profesyonel bir şekilde desteklenmesi ve kendi yaşlılarıyla aynı grupta olması, sosyal bir ortamda bulunması açısından önemli diye düşünüyorum. Çocuk hızla gelişen dünyada daha hazır bir şekilde yaşama atılacaktır.”*

Biri okul öncesi öğretmeni, biri veli ve biri de yönetici olmak üzere üç katılımcı ise okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması gerektiğini dile getirmişler ve bu duruma farklı gerekçeler göstermişlerdir. Örneğin, Ö₁₉'a göre eğitimin hiçbir kademesi zorunlu olmamalıdır, çünkü zorunluluk söz konusu olduğunda ilgi, istek ve yetenek gibi bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmamakta ve eğitimin kalitesi düşmektedir. V₁₄ ise okul öncesi eğitimin bir zaman kaybı olduğunu, bu süreçte çocuğun gerekli becerileri evde ve mahallede de doğal bir şekilde kazanabileceğini düşünmektedir. Bir yönetici gözünden Y₈'e göre ise, okul öncesi eğitim kurumları bu sürecin zorunlu olması için yeterli donanıma sahip değildir. Bu nedenle de zorunlu eğitimle birlikte sınıf mevcutları artacak, kalabalık sınıflarda çocukların farklı becerilerinin destekleneceği alan ve imkânlar azalacaktır.

Bununla birlikte Y₁₀, çocuklar açısından ulaşımın rahat olduğu, iklim şartlarının elverişli olduğu merkez ilçelerde ve yine kırsal kesimde bulunan ilçelerin merkezlerinde okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilebileceğini, köylerde ise bu sürecin isteğe bağlı olması gerektiğini vurgulamıştır ve bu görüş tabloda diğer olarak belirtilmiştir.

(2) Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olma Yaşı

Tablo III’de de görüldüğü gibi katılımcıların yaklaşık yarısı (n=29), 48 aydan itibaren okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini düşünürken, 60 ay (n=13), 36 ay (n=5), 54 ay (n=1) ve 72 ay (n=1) katılımcılar tarafından verilen diğer cevaplardır. Üç katılımcı bu soruya cevap vermezken, iki katılımcı ise yaş sınırının çocukların yaşadığı bölgeye veya çocuğa göre farklılık göstermesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Tablo III

Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olma Yaşına İlişkin Görüşler

	Öğretmen (n)	Veli (n)	Yönetici (n)	Toplam (n)
48 ay	15	7	7	29
60 ay	5	5	3	13
36 ay	2	-	3	5
54 ay	1	-	-	1
72 ay	1	-	-	1
Diğer	-	1	1	2
Cevapsız	1	1	1	3

Okul öncesi eğitimin zorunlu olma yaşını 48 ay olarak ifade eden katılımcılara göre bu yaşın uygun olma sebebi, çocukların özellikle birtakım öz-bakım becerilerini kazanmış ve aileden ayrılmaya hazır olmalarıdır. Örneğin; Ö₈, bir çocuğun okul öncesi eğitim kurumuna geldiğinde öz-bakım becerilerini kazanmış olması gerektiğini vurgularken, diğer iki katılımcı şu ifadeleri kullanmışlardır: “Çocuğun özellikle tuvalet alışkanlığını kazanması gerekir. Çünkü bazı çocuklar okula geldiklerinde çok küçük oluyorlar ve bu alışkanlığı hala kazanmamış oluyorlar. Bu da öğretmenin bu çocukla daha fazla ilgilenmesi anlamına geliyor ki bu da sıkıntılı bir durum demek.” (V₉) “48 aydan daha küçük çocuklar öz bakım becerilerini daha yeni kazanıyor hatta bezi bile daha yeni bırakıp okula geliyor. Bu durumda çocuğun okula ve sürece alışması çok zor oluyor. Kimlik karmaşası yaşıyor.” (Y₃)

Bununla birlikte, aileden ayrılmaya hazır olmak ifadesiyle, 48 ayın aileden sağlıklı bir şekilde ayrılma yaşı olduğu vurgulanmış (Ö₁₇), çocuğun bu yaştan itibaren ailesinden ayrı kalabileceği, kendi başına bir şeyler yapabileceği ifade edilmiştir (V₆). Ayrıca Ö₂₅ görüşünü şu şekilde açıklamıştır:

Çocuk zaten 3 yaşa kadar ailesiyle geçirmesi gereken zamanı geçirir ve artık okula başlaması gerekir. Çünkü her yaşın kendine göre bir kazanımı vardır ve bazen aileler bunları veremeyebilir. Bu yüzden çocuk okula 48 ay gibi erken bir zamanda başlamalıdır ki bu kazanımları zamanında alabilsin.

Ayrıca 13 katılımcı da 60 aydan itibaren okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini vurgulamış; daha öncesinde başlayacak bir okul öncesi eğitim sürecinin çocuklar için sıkıcı olabileceğini ifade etmiştir. Örneğin; Ö₄, 60 aylık bir çocuğun ilkokula başlamasına bir yıl kaldığından, sıkılmadan ilkokula hazır hale gelebileceğini ifade etmiştir. V₁₂ de uzun sürecek bir eğitim hayatına vurgu yaparak çocuğun zaten ilerleyen eğitim hayatında sabahtan akşama kadar evde olmayacağını, okulda uzun saatler geçireceğini, en azından 60 aylık olana kadar evde zaman geçirmesi gerektiğini belirtmiştir. Y₁₃ ise görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: “Çocuk defalarca anaokuluna gelince burada yapılan şeyler onun için basit kaçabiliyor, okuldan sıkılabilir. Bunu engellemek için okul öncesi eğitim 60 aydan itibaren zorunlu olmalı, tekrara düşülmemelidir.”

Okul öncesi eğitimin 36 aydan itibaren zorunlu olması gerektiği öğretmen (n=2) ve yöneticiler (n=3) tarafından dile getirilmiş bir durumdur. Okul öncesi öğretmenlerinden biri (Ö₁₀) çocukların artık öz-bakım becerilerini kazandıkları için okul öncesi eğitim sürecine girmelerinin uygun olacağını belirtirken, bir yönetici de (Y₄) eğitim sürecinin ne kadar erken başlasa o kadar iyi olacağına vurgu yapmış ve kritik dönemlerde kazanılacak becerilerde erken eğitimin önemi üzerinde durmuştur.

Tabloda diğer olarak belirtilen ve okul öncesi eğitimin zorunlu olma yaşının bölgeye veya çocuğa göre değişmesi gerektiğini ifade eden iki katılımcıdan biri görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Yani bu yaş bence çocuğa göre değişmeli. Çünkü çocukların gelişimleri farklı olabiliyor. Benim kızım şu anda 4 yaşında ve ben onu bir okul öncesi eğitim kurumuna gönderiyorum. Bu yaşı da onun için uygun görüyorum. Ama çevresinde bazı akranları var ve henüz bazı gelişimleri tamamlamamış, öz-bakım becerilerini kazanamamışlar. O yüzden bence zorunlu eğitimin değil de çocuğun okul öncesi eğitim almaya başlama yaşı olmalı ve bu, çocuğun gelişimine göre değişmeli. Yani belli bir sınır olmamalı. (V₁)

(3) Okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının çocuklar açısından değerlendirilmesi

Tablo IV

Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olmasının Çocuklar Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri

		Öğretmen (n)	Veli (n)	Yönetici (n)	Toplam (n)
Olumlu	Sosyalleşmeyi destekleme	7	8	5	20
	Tüm gelişim alanlarını destekleme	9	5	6	20
	Okula ve hayata uyumu kolaylaştırma	-	5	6	11
	Farkları azaltma	4	4	2	10
	Özgüveni destekleme	2	2	-	4
Olumsuz	Veliden kaynaklı sorunlar	4	-	3	7
	Aileden uzak kalma	2	5	-	7
	Kalabalık sınıflar	3	-	1	4
	Gönüllülük ilkesine aykırı	-	2	-	2

Katılımcılar okul öncesi eğitimin zorunlu olmasını çocuklar açısından değerlendirirken olumlu ve olumsuz noktalara vurgu yapmışlardır. Dile getirilen olumlu noktalardan biri, okul öncesi eğitimin zorunlu olması ile çocukların sosyalleşecekleri (n=20) şeklindedir. Bir okul öncesi öğretmeni (Ö₅), çocukların sosyalleşip okul düzenine alışacağını; bir veli (V₂) ise çocuğun küçük yaşta eğitim ortamına girmesinin eve bağımlılığını azaltarak onu sosyalleştireceğini, böylece ileride yaşanacak birtakım uyum problemlerini ortadan kaldıracığını ifade etmiştir. Bu ifadelere paralel olarak bir yönetici (Y₁₄) ise okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının, her çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarında akranları ile zaman geçirip sosyalleşmesini de zorunlu hale getireceğini, bunun da istenen bir durum olduğunu dile getirmiştir.

Yirmi katılımcı okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesine katkıda bulunacağını belirtmişlerdir. Bu konuda velilerden biri (V₉) çocukların tüm gelişim alanlarının destekleneceğini ve farklı beceriler açısından iyi noktalara geleceklerini dile getirirken bir yönetici şu ifadeleri kullanmıştır: “Eğitimi tamamen akademik düşünmemek lazım. Çocuk oyun temelli öğrenmeyle 5 alanda gelişmiş olacak. Motor alana, dil alanına, sosyal-duyuşsal alana, öz bakım becerilerine ve bilişsel becerilerine yönelik eğitim verileceği için haliyle bütün alanlarda çocuk avantajlı olacak.” (Y₉)

Bazı katılımcılar (n=11) okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının çocukların okula ve hayata uyumunu kolaylaştıracağını ifade etmişlerdir. Yalnızca veli ve yöneticiler tarafından vurgulanan bu nokta ile ilgili olarak bir veli (V₄) çocuğun aileden uzakta ortama ve hayata uyum sağlayacağını dile getirirken, bir yönetici (Y₇) çocuğun kendi akranlarıyla büyüyerek hayata daha iyi hazırlanacağını söylemiştir. Bir başka yönetici ise şu ifadeleri kullanmıştır: “[...] okul öncesi eğitim kurumuna giden bir çocuk gitmeyen bir çocuğa göre pek çok konuda hazırlıklı olacaktır. Mesela çevreye, okula ve hayata daha iyi uyum sağlama, zengin bir ortamda eğlenceli etkinliklerle gerekli olan eğitimi alma bu durumlardan bazılarıdır.” (Y₁₅)

Bazı katılımcılara (n=10) göre okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının bir başka avantajı, çocuklar arasındaki farkların azalacak olmasıdır. Bir yönetici (Y₁₃) bu durumun her çocuğun eğitimden faydalanmasını, kaliteli ve kurallı oyunlar öğrenmesini, hayal dünyasının genişlemesini sağlayacağını ve bu sayede çocuklar arasındaki farkın en aza ineceğini dile getirirken bir öğretmen şunları söylemiştir:

Taramalarda görüyoruz; çocuk var, yaşı tutuyor, okula gelmesi gerekiyor. Hatta birçoğu bir sonraki sene ilkokula başlayacak ama ailesi anasınıfına göndermek istemiyor. Mesela süreci masraflı buluyor, evi uzaksa üşeniyor yani tamamen aileden kaynaklı sebeplerle o çocuklar okula gelemiyor. Onların bu hakkı ellerinden alınmış oluyor. Ve akranlarıyla aralarındaki fark büyüdükçe büyüyor. Ancak, okul öncesi eğitim zorunlu olursa o çocukların da okula kazandırılacağına ve yaşlılarıyla aynı seviyeye ulaşacağına inanıyorum. (Ö₁)

İkisi öğretmen ikisi veli olmak üzere dört katılımcı tarafından vurgulanan bir diğer olumlu durum ise zorunlu okul öncesi eğitim sürecinin çocuğun özgüvenini destekleyecek olmasıdır. Bu noktada katılımcılar çocukların kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri ve bunun sonucu olarak da özgüvenlerinin artacağına

vurgu yapmışlardır.

Katılımcılara göre okul öncesi eğitimin olumlu yönleri ile birlikte çocuklar açısından bazı olumsuz etkileri de olacaktır. Öğretmen ve yöneticilere göre, bu sorunlardan bazıları velilerden kaynaklıdır (n=7). Örneğin, bu konuya ilişkin olarak, velinin isteksizliğinden dolayı devamda yaşanacak düzensizlikler ve maddi imkânsızlıklardan dolayı yaşanacak birtakım sıkıntılar dile getirilmiştir.

Öğretmen (n=2) ve veliler (n=5) tarafından dile getirilen bir diğer olumsuzluk da çocuğun aileden uzak kalacak olmasıdır. Bu noktada bir öğretmen (Ö₇), özellikle okula başlamaya hazır olmayan çocukların aileden uzun süre uzak kalmakta sıkıntı yaşayacaklarını, bir veli (V₁₀) ise çocukların aileden kopacakları ve farklı bir ortama girecekleri için bocalama yaşayabileceklerini dile getirmişlerdir. Bir başka veli (V₁₃) ise şu ifadeleri kullanmıştır: *“Bence çocukların sabah erken saatte gidip annelerinden o kadar uzun süre uzak kalması onlar için kolay olmayacak. Bir de bu bir mecburiyet halini aldığında çocukları daha fazla zorlayacaktır.”*

Zorunlu eğitimle birlikte artacak çocuk sayısına bağlı olarak sınıfların kalabalıklaşacak olması da yine bazı öğretmenler (n=3) ve bir yönetici tarafından dile getirilen ve çocuğu olumsuz etkileyecek bir durumdur. Bir öğretmen (Ö₆) okulların zorunlu olması halinde sınıfların çok kalabalık olacağını, buna bağlı olarak da çocukların kaliteli bir eğitim almalarının söz konusu olamayacağını dile getirmiştir. Bir yönetici (Y₁₂) de benzer şekilde, gerekli alt yapı sağlanmadan zorunlu eğitime geçilmesi halinde hem sınıf mevcutlarının artacağını hem de personelin yeterli olmayacağını ifade etmiş, bunun da eğitimin kalitesini düşüreceğini vurgulamıştır.

Son olarak iki veliye göre zorunlu okul öncesi eğitim, gönüllülük ilkesine aykırıdır ve gerek toplum gerekse aile, çocuğun üzerinde bir baskı oluşturacaktır.

(4) Okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının aileler açısından değerlendirilmesi

Tablo V

Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olmasının Aileler Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri

		Öğretmen (n)	Veli (n)	Yönetici (n)	Toplam (n)
Olumlu	Velilere zaman kalacak olması	5	6	3	14
	Çocuklarının gelişiminin desteklenmesi	4	4	1	9
	Ekonomik külfetin azalması	1	-	6	7
	Ailelerin bilinçlenmesi	5	-	-	5
Olumsuz	Ekonomik külfet	19	14	9	42
	Ulaşım	1	1	2	4
	Gönüllülük ilkesine aykırı	2	1	1	4
Sorun olmaz		3	-	-	3

Katılımcılardan bazıları (n=35) okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının aileler açısından bazı olumlu durumları beraberinde getireceğini ifade etmişlerdir. Bunlardan ilki, çocukların okula gitmesi ile birlikte velilerin kendilerine zaman ayırabilecek olmalarıdır (n=14). Ö₅ ve Y₅ neredeyse aynı kelimeleri kullanarak çocuğun evden çıkmasının ailenin kendine vakit ayırması anlamına geldiğini dile getirirken, V₉ şunları söylemiştir: *“Aileler bir nebze de olsun çocuk evden gittiğinde rahata kavuşuyor. Çünkü hem ev işleri hem de çocukla ilgilenmek onları yoruyor. Özellikle biz çalışan anneler için bu durum daha da sıkıntılı.”*

Bazı katılımcılar (n=9) ise zorunlu okul öncesi eğitimin çocuğun becerilerini desteklemesinin aile için olumlu bir durum olduğunu, özellikle de çocuklardaki ilerlemeyi görmenin velileri mutlu ettiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan bazılarının konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir: *“Zorunlu olmadığı halde ve yaşadıkları birtakım sıkıntılara rağmen, veliler çocuklarını okula göndermekte ısrar ediyorlar çünkü bu sürecin çocuğun gelişimine katkısını yakından görüyorlar ve bu onları çok mutlu ediyor.”* (Ö₇) *“Bence her anne baba çocuğunun hayata daha iyi hazırlanmasını ister ve zorunlu okul öncesi eğitim de bu anlamda hem çocuğu destekler hem de ailenin somut anlamda çocuktaki gelişimi görmesini ve bu anlamda tatmin olmasını sağlar.”* (V₂) *“Aileler açısından olumlu yönleri daha çoktur. Ailelerin devletin böyle bir çalışma yapmasını mutluluk içinde destekleyeceği dünden bellidir. Çünkü bu sürecin somut çıktısını iyi yetiştirmiş bireyler olarak çocuklarında gözleyecek olanlar anne babalardır.”* (Y₁₂)

Altı yönetici ve bir öğretmen tarafından dile getirilen bir diğer olumlu nokta, okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının veliler için maddi külfeti azaltacağı şeklindedir. Bu görüşü dile getiren katılımcılar, zorunlu

eğitimle birlikte materyal/malzeme ihtiyaçlarından ulaşım kadar çeşitli giderler konusunda velilere bir destek sağlanacağına dair bir beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Son olarak beş okul öncesi öğretmeni, zorunlu okul öncesi eğitimin, velilerin de bilinçlenmesini sağlayacağını dile getirmişlerdir. Öğretmenler özellikle, okul öncesi eğitimin yalnızca çocuklara değil, anne babalara da yeni şeyler öğretip onlara farkındalık kazandırdığını vurgulamışlardır.

Katılımcılar, okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının aileler açısından olumsuz birtakım etkilerinin de olacağını ifade etmişlerdir. Örneğin, çalışmaya katılanların büyük çoğunluğu (n=42), zorunlu okul öncesi eğitimin ailelere bir ekonomik külfet getireceğini belirtmişlerdir. Örneğin Ö₁, ailelerin zorunlu okul öncesi eğitim sürecine olumlu baksalar bile ekonomik etkenlerden dolayı bu sürece çok destek veremeyeceklerini ifade etmiş ve okul öncesi eğitim kurumlarında toplanan masraf ve kırtasiye giderlerinin bazı aileler tarafından ödenmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte V₁ de benzer bir noktaya vurgu yaparak bazı ailelerin çocuklarına kıyafet alamadıklarını, haliyle de okul masraflarının onlar için mecburen ikinci planda kalacağını ifade etmiştir. Y₂ ise görüşlerini şu şekilde açıklamıştır: *“Aileler bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde şu anda da zaten çocuklarını okula göndermeye çalışıyorlar, ama, ancak devletin ekonomik anlamdaki desteği ile zorunlu eğitimde amaca ulaşılabilir.”*

Dört katılımcıya göre ulaşım, okul öncesi eğitimin zorunlu olması halinde veliler için bir başka olumsuz durum olacaktır. Bir öğretmen (Ö₁₀) bazı velilerinin ulaşım konusunda zorlandığını ve çocukları sabah okula yetiştirmenin bir problem olduğunu, bu durumda da çocukların devamsızlık konusunda sorun yaşadıklarını belirtmiştir. V₈ ise bir veli olarak şunları söylemiştir: *“Ulaşım büyük bir sorun. Çocuğu okula ya annesi götürecek ya da çocuk servisle gidecek. Servisle gitmesi masraf oluyor. Diğer yandan evde başka çocukları da varken annenin götürmesi de bir sorun.”*

Dört katılımcı ise, bu durumun gönüllülük ilkesine aykırı olduğunu ifade etmişlerdir. V₁₄'e göre böyle bir durum gönüllülük ilkesine aykırıdır ve bu tür zorlamalar ilerde sıkıntı yaratabilir. Ö₂ ise gerek aileler arasında gerekse aile içerisinde çocuğun eğitime ilişkin görüş ayrılıklarının olabileceğini ve bu tür zorunluluk durumlarında, ailenin tercihi göz ardı edileceğinden, aile-sistem arasında bir çatışmanın ortaya çıkmasının muhtemel olduğunu ifade etmiştir.

Çalışmaya katılan üç öğretmen ise, okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının veliler açısından bir sorun olmayacağını dile getirmişler; içlerinden Ö₂ şunları söylemiştir: *“Okul öncesi eğitim zorunlu değil ama şu anda bizim 4 sınıfımız var ve sınıf mevcutları 24-26. Veli en küçük çocuğunu bile okula kaydettirmek istiyor. Veliler açısından bir sorun olacağını zannetmiyorum ben.”*

(5) Okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının okul öncesi öğretmenleri açısından değerlendirilmesi

Tablo VI

Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olmasının Okul Öncesi Öğretmenleri Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Katılımcı Görüşleri

	Öğretmen (n)	Veli (n)	Yönetici (n)	Toplam (n)
Olumlu	Atamalar	7	7	5
	İş yükü	5	1	7
	Öğretmen-veli etkileşimi	1	-	1
	Kendini geliştirme	1	1	-
Olumsuz	Kalabalık sınıflar	12	6	6
	İş yükü	2	2	1
Duruma göre değişir	1	1	2	4
Sorun olmaz	-	1	-	1

Veri analizi sonucunda ortaya çıkan son tema, okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının okul öncesi öğretmenleri açısından değerlendirilmesiyle ilgilidir. Çalışmanın katılımcılarından bazıları (n=19) bu durumun öğretmenler açısından en önemli olumlu yanı olarak atamaları dile getirmişlerdir. Katılımcılar zorunlu okul öncesi eğitimle beraber eğitime katılan çocuk sayısının, buna bağlı olarak da okul öncesi öğretmen ihtiyacının artacağını belirtmişlerdir. Özellikle iki öğretmen aynı ifadeleri kullanmış ve şunları söylemişlerdir: *“Açıkta okul öncesi öğretmeni kalmaz, değerimiz artar ve anlaşılır.”* (Ö₁₇, Ö₂₀)

V₆ ise görüşlerini şu kelimelerle dile getirmiştir:

Eğer okul öncesi eğitim zorunlu olursa bu, Türkiye'nin her yerinde bu eğitimin verilmesi gereken sınıfların ve bu eğitimi vermesi gereken öğretmenlerin olacağı anlamına geliyor. Böylece okul öncesi öğretmen ihtiyacı artacak. Bu da öğretmenlerin hepsinin çalışabilmesi anlamında olumlu bir durum olacak.

Bazı katılımcılar (n=13) tarafından dile getirilen bir diğer durum iş yükünün azalmasıdır ki, bu noktada özellikle öğretmenlerin alan taramasına çıkma gereksiniminin ortadan kalkmasına vurgu yapılmıştır. İki katılımcının görüşleri şu şekildedir: *"Özellikle bizim yaşadığımız bölgede aileler çocukları okula göndermediği için öğretmenler her sene başında alan taramasına çıkıp okula kayıt için çocuk arıyorlardı. Zorunlu eğitimle bu sıkıntıdan kurtulacaklar."* (Y₃)

Bazı yerlerde okul öncesi eğitimin önemi yeterince bilinmediği için aileler çocukları okula kaydettirmiyorlar. Bu durumlarda öğretmenler alan taramasına çıkıp çocuğu bulup aileyi ikna etmeye çalışıyor. Okul öncesi eğitimin zorunlu olması durumunda öğretmenler bu duruma maruz kalmamış olacak ki bu olumlu bir durum. (Ö₆)

Ö₂₄ ise zorunlu eğitimle birlikte aynı yaş grubuna ait çocukların bir sınıfta toplanacağını, benzer gelişim seviyesine sahip çocuklarla çalışmanın öğretmenin işini kolaylaştırıp iş yükünü azaltacağını ifade etmiştir. Ayrıca iki katılımcı, okul öncesi eğitimin zorunlu olması halinde hem okul öncesi eğitim sürecinin hem de okul öncesi öğretmenlerinin daha değerli hale geleceğini bu sayede de öğretmen-veli etkileşiminin güçleneceğini dile getirmiştir. Diğer iki katılımcı ise, böyle bir zorunluluğun okul öncesi öğretmenlerini daha çok kişiyle muhatap olmak durumunda bırakacağını, bu durumda da öğretmenin farklı ilişkilerden besleneceğini ve daha iyisini yapmak için kendini geliştirmek konusunda motive olacağını belirtmişlerdir.

Bazı katılımcılar ise okul öncesi eğitimin zorunlu hale gelmesinin okul öncesi öğretmenler açısından olumsuz olabilecek yönleri üzerinde durmuşlardır. Bu noktada ilk dile getirilen durum, kalabalık sınıflardır (n=24). Katılımcılar özellikle gerekli alt yapı sağlanmadan zorunlu eğitime geçilmesinin sınıf mevcutlarını ciddi anlamda artıracığı, bunun da öğretmenler açısından problem olabileceği üzerinde durmuşlardır. Örneğin Ö₄, kalabalık sınıflarda öğretmenin istediği etkinlikleri yapmasının mümkün olamayacağını, bu nedenle de veriminin düşeceğini dile getirirken, V₄ artan çocuk sayısının öğretmenin her bir çocukla birebir ilgilenme imkânını ortadan kaldıracığını, bunun da eğitimin kalitesini düşüreceğini ifade etmiştir. Y₆ ise bu durumla ilgili olarak şunları söylemiştir: *"Okul öncesi eğitiminin zorunlu olması durumunda yeterli sınıf yok. Bu çocuklar nerede eğitim görecek? Zaten okul öncesi eğitimde kontenjan belli, 20 kişi. Bu sayının üzerine çıkılırsa öğretmen kaliteli eğitim veremez ki."*

Diğer yandan, dört katılımcı okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının öğretmenler üzerindeki etkisinin duruma göre değişeceğini belirtmiş, onlardan ikisi şu ifadeleri kullanmışlardır: *"Okul öncesi eğitimi zorunlu olması okul öncesi öğretmenleri açısından özellikle kırsal kesimde daha etkili olabilir. Velilerin zorunlu olmadığı için çocukları okula göndermek istememesinin önüne geçilmiş olur. Merkezde ise zaten fazla olan mevcudu daha da arttığı için kaliteyi düşürebilir."* (Ö₁₅) *"Bilinçli öğretmenler için çok iyi. Ancak diğerleri için gereksiz iş yükü olarak görüyorum. Çünkü bilinçli olmayan öğretmen çocuklara yeterli eğitimi veremez, bunun için sürekli olarak şartların olumsuzluğundan bahseder ve bunu kendisine bahane eder."* (Y₄)

Bir veli (V₁₂) ise okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının öğretmenleri etkilemeyeceğini, öğretmenlerin zaten bu konuda donanımlı ve hazırlıklı olduklarını dile getirmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Sonuç olarak, katılımcıların büyük çoğunluğu okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini ve zorunlu okul öncesi eğitim yaşının 48 ay olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının, çocuklar, veliler ve okul öncesi öğretmenleri açısından birtakım olumlu ve olumsuz yönleri olacağı, bütün katılımcılar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir.

Katılımcıların tamamına yakınının okul öncesi eğitimin zorunlu olmasına ilişkin olumlu görüş bildirmesi, okul öncesi eğitimin önemi ve çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinin farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte, bu zorunluluğun özellikle çocukların ilkokula hazır olması, bütün gelişim alanlarının desteklenmesi ve çocuklara fırsat eşitliği sunması açısından önemli olacağı üzerinde durulmuştur.

Vurgulanan bu noktalar, okul öncesi eğitimin “çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak, onları ilkokula hazırlamak, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak ve çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak” (MEB, 2013) şeklindeki amaçları ile de paralellik göstermektedir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, katılımcıların yaklaşık yarısının 48 aydan itibaren okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğini düşündüğünü göstermektedir. Bununla birlikte diğer katılımcılar tarafından farklı yaşlar dile getirilmiştir. Ancak, katılımcıların hem fikir oldukları durum, çocukların öz bakım becerilerini kazandıkları ve aileden ayrılmaya hazır oldukları zaman okul öncesi eğitimin zorunlu olması gerektiğidir. Burada katılımcıların çocukların öz bakım becerilerini kazanıp aileden ayrılacak sosyal-duygusal olgunluğa gelme yaşı ile ilgili farklı aylar dile getirmiş olmaları, katılımcıların kendi deneyimleri ile ilişkili olabilir. Çünkü kişilerin karşılaştığı her çocuğun gelişim özellikleri birbirinden farklı olacaktır. Ancak katılımcılar tarafından ifade edilen yaş aralığı olan 48-72 ay, çeşitli kaynaklarda vurgulanan okul öncesi dönem yaş aralığıyla paraleldir. Örneğin, Türk Tabipleri Birliği (2012) 3-5 yaş arasının, ki bu sürenin 72 aya kadar çıktığını belirtmiştir, okul öncesi dönem ya da oyun dönemi olarak kabul edildiğini ifade etmiş, en önemli işi oyun olan bu dönem çocuğun okul öncesi eğitim sayesinde hem fiziksel ve bilişsel hem de sosyal becerilerini geliştirebileceğini vurgulamıştır. Madra (2017) da yaptığı çalışmada, Türkiye’de üç-dört yaş grubu çocukların okul öncesi eğitim sürecine dâhil olmasında sosyal bir engel olmamakla beraber toplumun üç yaş çocuğunun annesiyle olmasına daha sıcak baktığını, bu nedenle de 3-4 yaş grubunu sürece dâhil edilebilmek için hem talebi hem de arzı artırmaya yönelik ciddi politikalara ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymuş, okul öncesi eğitimin 54. aydan itibaren zorunlu hale gelmesinin erken çocukluk ile ilgili politikaların iyileştirilmesi için önemli bir fırsat olabileceğini vurgulamıştır.

Katılımcılar okul öncesi eğitimin zorunlu olmasını çocuklar açısından değerlendirdiklerinde, süreçte çocukların tüm gelişim alanlarının destekleneceğini, sosyalleşmelerine yardımcı olunacağını, okula ve hayata uyumlarının kolaylaşacağını, çocuklar arasındaki farkların azalacağını ve çocuğun özgüveninin destekleneceğini vurgulamışlardır. Çocukların sosyalleşmesi, okula ve hayata uyum sağlamalarının kolaylaşması ve özgüvenlerinin desteklenmesi çocukların sosyal-duygusal gelişimleri ile ilgilidir. Benzer şekilde Şahin, Sak ve Tuncer (2013) tarafından yapılan çalışmada da katılımcılar okul öncesi eğitimin çocuğun sosyal gelişimini desteklediğini, bu nedenle de çocukları ilkokula hazırladığını ifade etmişlerdir. Ayrıca, zorunlu okul öncesi eğitimin çocuklar arasındaki farkları azaltacağına ilişkin görüşlerle paralel olarak, Ekinci ve Bozan (2019) tarafından zorunlu eğitime ilişkin okul öncesi öğretmenleri ve ilkokul öğretmenlerinin görüşlerinin incelendiği çalışmada da, okul öncesi eğitimin zorunlu olmasının, çocuklar arasında yaşanan bölgeden kaynaklanan birtakım farklılıkları ortadan kaldıracabileceği belirtilmiştir. Diğer yandan, veliden kaynaklı birtakım sorunlardan dolayı devam konusundaki istikrarsızlıklar, aileden uzak kalma, kalabalık sınıflar ve zorunlu eğitimin gönüllülük ilkesine aykırı olması, zorunlu eğitimin çocuk açısından olumsuz yönleri olarak dile getirilmiştir. Burada velilerden kaynaklı birtakım sorunlar değerlendirilirken, velilerin yaşadıkları birtakım imkânsızlıklardan dolayı çocukların sürece tam ve düzenli şekilde uyum sağlamasının zor olacağına vurgu yapıldığı düşünülebilir. Bununla birlikte, zorunlu okul öncesi eğitimde her ne kadar oyun temelli bir eğitim söz konusu olsa da mecburen aileden uzak kalma anlamına geleceğinden, çocukta daha akademik ve öğretmen merkezli uygulamaların olduğu ilkokul süreciyle özdeşleştirilebilir (Oikonomidis, 2014). Yine çocuk açısından dile getirilen bir başka sorun sınıfların kalabalık olacağıdır ki bu endişe, okul öncesi eğitimin paydaşları olan öğretmen, veli ve yöneticilerin deneyimlerinden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü yapılan çeşitli çalışmalar, Türkiye’de okul öncesi eğitim sınıflarında çocuk sayısının şu haliyle bile belirlenen standartların çok üstünde olduğunu göstermektedir (Kubanç, 2014; Şahin-Sak, Tantekin-Erden ve Pollard-Durodola, 2018). Zorunlu okul öncesi eğitim, bu kurumlara devam eden çocuk sayısını daha da artıracığından, sınıf sayısı artırılmadan eğitimin zorunlu olması durumunda sınıf mevcutları ciddi anlamda kalabalıklaşacaktır. Son olarak, katılımcıların zorunlu eğitimin gönüllülük ilkesine aykırı olmasına ilişkin endişeleri, Oikonomidis (2014) tarafından da dile getirilmiş, okul öncesi eğitime zorunlu katılımın ailenin çocuğunun eğitimine ilişkin karar alma hakkını ihlal edeceği ifade edilmiştir.

Çalışmanın bulgularına bakıldığında, katılımcıların zorunlu okul öncesi eğitim sürecini aileler açısından

değerlendirerek hem olumlu hem de olumsuz noktalara vurgu yaptıkları görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü zorunlu okul öncesi eğitimin ailelere ekonomik bir külfet getireceği konusunda hem fikirken, ulaşım sorunu ve zorunluluğun gönüllüğe aykırı olması dile getirilen diğer olumsuzluklardır. Burada göz önünde bulundurulması gereken nokta, gerek ekonomik anlamda gerekse ulaşım anlamında gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra zorunlu okul öncesi eğitimin tam anlamıyla amacına ulaşabileceğidir. Çünkü az miktarda da olsa bir kayıt veya kırtasiye ücreti alındığı veya ulaşım sorunlarının veli tarafından çözülmesinin beklendiği bir durumda, her ne kadar eğitim zorunlu hale getirilse de çocukların okula devamlarında istikrarsızlıklar ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Ekinci ve Bozan (2019) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenler, ekonomik durumu düşük olan ailelerin düşük de olsa ücret istenen ve zorunlu olmayan bir eğitim sürecinden kaçındıklarını vurgulamışlardır. Ancak okul öncesi eğitimin zorunlu olması tamamen ücretsiz olmasını sağlayacak ve okuldaki birtakım ihtiyaçlar için de düzenlemeler yapılacak olursa, gönüllülüğe dayalı okul öncesi eğitimin paralı olduğuna ilişkin önyargı kırılabilir, bu eğitim süreci daha geniş bir kesime hitap edebilir ve daha fazla çocuk okul öncesi eğitim sürecine dâhil olabilir (Ekinci ve Bozan, 2019). Ayrıca AÇEV tarafından yayınlanan bir araştırmada (Development Analytics, 2017) da özellikle yoksul ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitime erişiminin sınırlı olduğu, çünkü okul öncesi dönem bakım ve eğitim hizmetlerinin ailelerin ödeyebilecekleri miktarın üzerinde olduğu vurgulanmıştır. Yurt dışına bakıldığında Finlandiya’da zorunlu eğitimin tamamen ücretsiz olduğu görülmektedir (Halinen, 2018). Almanya’da ise kurum ücretleri ailenin gelirine göre düzenlenebilmekte, ebeveynlerin gelirleri belli miktarın altına düştüğünde bu ücretlerden muaf tutulabilmektedirler. Bu durumda da okul öncesi eğitime ilişkin sunulan hizmetler, bölgesel dezavantajların giderilmesine ve eğitim ücretlerinin dezavantajlı aileler için de uygun hale getirilmesine yardımcı olmaktadır (Scholz, Erhard, Hahn ve Harring, 2019).

Diğer yandan katılımcılara göre, zorunlu okul öncesi eğitimin veliler açısından, velilerin kendilerine zaman ayırmasına imkân vermek, çocukların gelişimine destek olmak, ekonomik külfeti azaltmak ve aileleri bilinçlendirmek gibi olumlu etkileri de olacaktır. Özellikle bu tarz bir düzenlemenin velilere zaman yaratacak olmasının düşünülmesi, zorunlu eğitimle birlikte çocukların okula düzenli devam edecek olmasının bir sonucu olabilir. Çünkü bu çalışmada da çeşitli katılımcılar tarafından belirtildiği gibi, okul öncesi eğitim zorunlu olmadığında gerek veli gerekse çocukların isteksizliklerinden kaynaklı olarak okula devam konusunda bazı istikrarsızlıklar yaşanmaktadır. Ancak zorunlu okul öncesi eğitim çocukların okula devamını mecbur kıldığından bu süre düzenli olarak anne-babaların ve özellikle de annelerin kendilerine kalacaktır. Bu düzenlemenin çocukların gelişimini destekleyecek olması katılımcılar tarafından dile getirilmiş olmakla birlikte, burada dikkat çeken nokta bunu dile getirenlerin yalnızca birinin yönetici olmasıdır. Bu durum, çocuklardaki değişimin birebir gözlemci ve muhatabının öğretmen ve veliler olmasından kaynaklanıyor olabilir. Daha önce de belirtilmiş olduğu gibi, zorunlu okul öncesi eğitimin ücretsiz olacağı ve ulaşım/kırtasiye giderlerine bir düzenleme getirileceğine ilişkin beklentiden dolayı özellikle yöneticiler, bu durumun velinin ekonomik yükünü azaltacağını belirtmişken, velilerden bu yönde görüş paylaşan olmamıştır. Son olarak yine ailelerin bilinçlendirmesini veliler açısından fayda olarak vurgulayan da yalnızca okul öncesi öğretmenleridir ki bu da öğretmenlerin, okul öncesi eğitimin yalnızca çocuklar için değil anne babalar için de önemli bir destek olduğunun farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu da zorunlu okul öncesi eğitimin okul öncesi öğretmenleri açısından olumlu ve olumsuz yönleriyle ilgilidir. Olumlu yönlerine ilişkin katılımcılar özellikle öğretmen ihtiyacına ve iş yükünün azalmasına vurgu yapmışlardır. Zorunlu eğitimle birlikte okula devam eden çocuk sayısındaki artış beraberinde sınıf ve öğretmen ihtiyacında artışı da getirecektir. Bu da öğretmenler için bir atanma şansı demektir ki bu katılımcılar tarafından olumlu bir durum olarak ifade edilmiştir. Bir diğer olumlu nokta olarak iş yükünün azalmasına yapılan vurguda öncelikle öğretmenlerin alan taraması yapması gerekmeyeceği vurgulanmıştır. Bu durum özellikle öğretmen ve yöneticiler tarafından dile getirilmiştir, çünkü bu noktada durumun muhatabı olan ve bu taramalara çıkması gereken kişilerin onlar olduğu düşünülmektedir. Diğer yandan, zorunlu okul öncesi eğitime geçişin kalabalık sınıf sorununu beraberinde getireceği ifade edilmektedir ki bu durumdan en çok etkilenecek kişi öğretmendir. Örneğin, Şahin-Sak ve diğerleri (2018), tarafından yapılan çalışmada okulların fiziksel özelliklerinin ve sınıftaki çocuk sayısının öğretmenin sınıf yönetimi stratejilerini ciddi anlamda etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu durumda da artan çocuk sayısı sınıfta

öğretmen başına düşünen çocuk sayısını, yapılacak etkinliklerin kalitesini ve çocuklarla birebir etkileşim sürecini doğrudan etkileyecektir. İş yüküne ilişkin ortaya çıkan bulgulara paralel olarak Ekinci ve Bozan (2019) tarafından yapılan çalışmada, zorunlu eğitimle birlikte gün içerisindeki eğitim süresinin kesintisiz olmasının, sınıf mevcutlarındaki artışın ve özellikle her bir çocuğun öz bakım becerilerine ilişkin gereksinimlerin öğretmenlerin iş yükünü ciddi anlamda artıracığı, buna bağlı olarak da destek personele ihtiyaç duyulacağı ifade edilmiştir.

Bu çalışmanın sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, katılımcılar tarafından dile getirilen olumlu ya da olumsuz durumlar kendi deneyimlerinin yansımasıdır. Bu nedenle okul öncesi eğitimin zorunlu olması için öncelikle okulların fiziksel ortamlarının düzenlenmesi, gerek derslik gerek öğretmen/personel anlamında yeni düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Çocukların zorunlu olma yaşına ilişkin görüş farklılıkları düşünüldüğünde, bu yaşın çocukların bireysel ve sosyo-kültürel özellikleri göz önünde bulundurularak belirlenmesi, özellikle okul öncesi eğitim kurumuna başlamak için gerekli temel becerilerin değerlendirilmesi konusunda MEB'in ve ilgili komisyonların gerekli hassasiyeti göstermesi önemlidir. Diğer yandan çocukların aynı yaşta okula başlamalarının söz konusu olması durumunda, öğretmenler veya program geliştiriciler tarafından çocukların gelişim özellikleri, sosyal kültürel çevresi ve bölgesel farklılıkları göz önünde bulundurularak uygulamaların çeşitlendirilmesi gereklidir. Bununla birlikte, bu çalışmanın katılımcılarının da görüşlerinden anlaşılabileceği gibi okul öncesi eğitim zorunlu eğitimle birlikte tamamen ücretsiz hale de gelse, özellikle veliler kırtasiye/malzeme giderlerini ödeme konusunda zorlanmaktadırlar. Bu nedenle zorunlu eğitimle birlikte, okul öncesi eğitim sınıflarında bu tarz malzemelerin temin edilmesi konusunda MEB veya İl Milli Eğitim Müdürlükleri gerekli desteği sağlamalıdır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda, zorunlu okul öncesi eğitimin okul yöneticileri üzerindeki olası etkileri incelenebilir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olduğu ülkelerdeki öğretmen, veli ve yöneticilerin görüşleri ile Türkiye'deki eğitim paydaşlarının görüşleri karşılaştırılabilir. Bölgesel ve yerel faktörlerin de eğitim paydaşlarının görüşlerini etkileyebileceği düşünülüp Türkiye'nin farklı bölgelerinde de benzer bir çalışma yapıp paydaşların görüşleri karşılaştırılabilir. Zorunlu eğitime geçiş için anaokullarının fiziki şartlarının uygunluğu incelenebilir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olması durumuna ilişkin fayda-maliyet analizlerinin olduğu araştırmalar yapılabilir. Okul öncesi eğitimin zorunlu olduğu ve olmadığı ülkelerdeki deneyimlerin karşılaştırıldığı çalışmalar yapılabilir.

Yazar(lar)ın Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Araştırmacılarından **Ramazan Sak**, Çalışmanın konusu, literatür taraması, veri toplama aracının hazırlanması, pilot çalışmalar, veri analizi, tartışmanın yazılmasına; **İkbal Tuba Şahin-Sak**, literatür taraması, veri toplama aracının hazırlanması, görüşme kayıtlarının deşifresi, veri analizi, yöntem ve bulguların raporlanması, tartışmanın yazılmasına; **Çağla Öneren-Şendil**, literatür taraması, çalışmanın giriş bölümünün yazılması, son okuma ve dil düzeltilmesine ve **Necdet Taşkın**, görüşme kayıtlarının deşifresi, tartışmanın yazılması, son okuma ve kaynakçanın düzenlenmesine katkı sunmuştur.

Çatışma beyanı: Araştırmada, yazarların kendi içinde ve diğer kişi/kurum/kuruluşlarla herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Destek ve Teşekkür: Bu araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Kaynaklar

- Aktan, O. ve Akkutay, Ü. (2014). OECD ülkelerinde ve Türkiye'de okul öncesi eğitim. *Asya Öğretim Dergisi*, 2(1), 64-79.
- Arkan, A. ve Öztürk, N. (2018). 2023 Eğitim Vizyonu'nda erken çocukluk eğitimi. Erişim adresi: <https://setav.org/assets/uploads/2018/11/218-2023-3.pdf>
- Avrupa Komisyonu. (2017). *Avrupa'da zorunlu eğitim: 2017/18*. Erişim adresi: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0dc0d44-d581-11e7-a5b9-01aa75ed71a1/language-tr/format-PDF>
- Babaroğlu, A. (2018). Eğitim ortamları açısından okul öncesi eğitim kurumları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi*

Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(3), 1313-1330.

- Balaban, E. (2017). *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve okul öncesi öğretmenlerinin yönetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tesi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2019, 5 Temmuz). Resmi Gazete (Sayı: 30822 (Mükerrer)). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705.pdf>
- Bennett, J. (2007). *A strong and equal partnership*. M. Woodhead ve P. Moss (Ed.), *Early childhood and primary education: Transitions in the lives of young children* (s. 40-41) (Early Childhood in Focus 2) içinde. Milton Keynes: The Open University.
- Bernard, H. R. ve Ryan, G. W. (2010). *Analyzing qualitative data: Systematic approaches*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications.
- Cheuk, J. ve Hatch, J. A. (2007). Teachers’ perceptions of integrated kindergarten programs in Hong Kong. *Early Child Development and Care*, 177(4), 417-432.
- Dağlı, Ü. Y. (2012). Çocukların ilköğretim birinci sınıfa başlama yaşına göre üçüncü sınıf başarılarının incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33 (2012), 291- 302.
- Degotardi, S., Sweller, N. ve Pearson, E. (2013). Why relationships matter: Parent and early childhood teacher perspectives about the provisions afforded by young children’s relationships. *International Journal of Early Years Education*, 21(1), 4–21.
- Dere, Z. (2019). Investigating the creativity of children in early childhood education institutions. *Universal Journal of Educational Research*, 7(3), 652-658.
- Development Analytics. (2017). *Türkiye’de 0-6 yaş arası çocuğun durumu*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Doğan, S., Kelleci, M., Sabancıoğulları, S. ve Aydın, D. (2008). Bir ilköğretim okulunda öğrenim gören çocuklarda ruhsal uyum sorunları. *TSK Korumaya Hekimlik Bülteni*, 7(1), 47-52.
- Education Commission of the States (2010). *State notes attendance: Compulsory school age requirements*. Denver, CO: Education Commission of the States. Erişim adresi: <http://www.ncsl.org/documents/educ/ECSCCompulsoryAge.pdf>
- Ekinci, A. ve Bozan, S. (2019). Zorunlu okul öncesi eğitime geçiş ile ilgili anasınıfı ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 482-500.
- Gordon, A. M. ve Browne, W. (2014). *Beginnings and beyond: Foundations in early childhood education*. Wadsworth: Cengage Learning.
- Gültekin, M. (2007). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretimdeki yönelimler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 477-502.
- Güntekin, A. ve Bener, Ö. (2008). 0-6 yaş döneminde çocuğu olan çalışan ve çalışmayan kadınların evle ilgili faaliyetleri yürütme biçimlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*. Erişim adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/0-6yasdonemicocuklukadınlar.pdf>
- Halinen, I. (2018). *The new educational curriculum in Finland*. M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder ve B. Heys (Ed.) *Improving the Quality of Childhood in Europe · Volume 7* (s. 75-89) içinde. Brussels: Alliance for Childhood European Network Foundation.
- Herczog, M. (2012). Rights of the child and early childhood education and care in Europe. *European Journal of Education*, 47(4), 542- 555.
- Johnson, R. B. (1997). Examining the validity structure of qualitative research. *Education*, 118(2), 282-292.
- Kangas, J., Harju-Luukkainen, H., Brotherus, A., Kuusisto, A. ve Gearon, L. (2019). *Playing to learn in Finland*:

Early childhood curricular and operational contexts. S. Garvis ve S. Phillipson (Ed.) Policification of early childhood education and care: Early childhood education in the 21st century (s. 71-85) (Early Childhood in Focus 2) içinde. London: Routledge.

Kargı, E. (2011). Niçin okul öncesi eğitim. *Eğitime Bakış*, 20(7), 5-8.

Kern, M. L. ve Friedman, H. S. (2009). Early educational milestones as predictors of lifelong academic achievement, midlife adjustment and longevity. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30(4), 419-430.

Krefting, L. (1991). Rigor in qualitative research: The assessment of trustworthiness. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45(3), 214-222.

Kubanç, Y. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziki durumunun incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(31), 675-688.

Kumaş, H. (2017). İşveren ve işveren vekillerine göre kreş/gündüz bakımı/yurt hizmeti ve istihdam ilişkisi: Denizli ili örneği. *Çalışma ve Toplum*, 2(53), 547-572.

Küçük, A., Dolu, N. ve Erdoğan, H. (2009). İlköğretim öğrencilerinde yaş, cinsiyet ve sosyo-ekonomik seviye farklılıklarının dikkat düzeyine etkileri. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(1), 18-24.

Madra, A. (2017). *Türkiye’de erken çocukluk bakımı ve okul öncesi eğitime katılım: Bilgi Notu*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Maxwell, J. A. (2005). *Qualitative research design: An interactive approach*. Thousands Oaks, CA: Sage.

Milli Eğitim Bakanlığı (2012). 12 yıllık zorunlu eğitim: Sorular-cevaplar. Erişim adresi: http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12Yil_Soru_Cevaplar.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*. Ankara: MEB.

Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2017/2018*. Erişim adresi: https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_09/06123056_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2017_2018.pdf

Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994) *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Moss, P. (2007). *The policy context: Diversities and discontinuities*. M. Woodhead ve P. Moss (Ed.) Early childhood and primary education: Transitions in the lives of young children (s. 34-35) (Early Childhood in Focus 2) içinde. Milton Keynes: The Open University.

Moss, P. (2008). What future for the relationship between early childhood education and care and compulsory schooling? *Research in Comparative and International Education*, 3(3), 224- 234.

Mühlenweg, A., Blomeyer, D., Stichnoth, H. ve Laucht, M. (2012). Effects of age at school entry (ASE) on the development of non-cognitive skills: Evidence from psychometric data. *Economics of Education Review*, 31(3), 68-76.

Nah, K. ve K. J. (2011). Child assessment in early childhood education and care settings in South Korea. *Asian Social Science*, 7(6), 66-78.

Neuman, M. J. (2007). *Progress towards universal primary education*. M. Woodhead ve P. Moss (Ed.) Early childhood and primary education: Transitions in the lives of young children (s. 56-57) (Early Childhood in Focus 2) içinde. Milton Keynes: The Open University.

Nunan, D. (1992). *Research methods in language learning*. New York, NY: Cambridge University Press.

Oikonomidis, V. (2014). The institution of compulsory preschool education in Greece. *Malta Review of Educational Research*, 8(1), 109-131.

- Oral, I., Yaşar, D. ve Tüzün, I. (2016). *Her çocuğa eşit fırsat: Türkiye’de erken çocukluk eğitiminin durumu ve öneriler*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi ve Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Özden, B., Kılıç, R. ve Aksu, D. (2014). Sınıf öğretmenlerinin 12 yıllık (4+4+4) zorunlu eğitime ilişkin görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 181-201.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Polat, Ö. (2019). *Türkiye’de okul öncesi eğitimin genel durumu*. İstanbul: Testfen Yayın Grubu.
- Ridzwan, S. B. ve Mokhsein, S. E. B. (2017). Creativity in preschool assessment. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(2), 543-560.
- Scholz, A., Erhard, K., Hahn, S. ve Haring, D. (2019). *Inequalities in access to early childhood education and care in Germany: The equal access study*. Erişim adresi: https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/bibs2018/WEB_DJI_ExpertiseDeutschland.pdf
- Sevinç, M. (2005). *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar 1*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Şahin, İ. T., Sak, R. ve Tuncer, N. (2013). Okul öncesi ve birinci sınıf öğretmenlerinin ilköğretime hazırlık sürecine ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1691-1713.
- Şahin-Sak, İ. T., Tantekin-Erden, F. ve Pollard-Durodola, S. (2018). Turkish preschool teachers’ beliefs and practices related to two dimensions of developmentally appropriate classroom management. *Education 3-13*, 46(1), 102-116.
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (2016). *Starting strong IV: Early childhood education and care data country note-Finland*. Erişim adresi: <https://www.oecd.org/education/school/ECECDCN-Finland.pdf>
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (2019). *Education at a glance 2019: OECD indicators*. Erişim adresi: <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- Toran, M. (2012). *Çocukluğun ve erken çocukluk eğitiminin tarihi ve kuramsal temelleri*. N. Avcı ve M. Toran (Ed.) Okul öncesi eğitime giriş (s.1-19) içinde. Ankara: Eğiten Kitap.
- Türk Tabipler Birliği. (2012). *Çocukların gelişim süreçleri ve okula başlama*. Ankara: Türk Tabipler Birliği. Erişim adresi: <https://www.ttb.org.tr/kutuphane/okulabaslama.pdf>
- UNICEF. (2019). *A world ready to learn: Global report on pre-primary education*. New York: United Nations Children’s Fund.
- Wilcox-Herzog, A. ve Ward, S.L. (2004). Measuring teachers’ perceived interactions with children: A tool for assessing beliefs and intensions. *Early Childhood Research and Practice*, 6(2), 1-13. Erişim adresi: <http://ecrp.uiuc.edu/v6n2/herzog.html>
- Woodhead, M. (2007). *Early childhood and primary education*. M. Woodhead ve P. Moss (Ed.) Early childhood and primary education: Transitions in the lives of young children (s. 8-9) (Early Childhood in Focus 2) içinde. Milton Keynes: The Open University.
- Yıldız, S. (2013). *Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The field of education in Turkey features a lively ongoing debate on whether preschool education should be part of the compulsory-education system (Balaban, 2017). This was sparked by several studies (Balaban, 2017; Ekin ve Bozan, 2019; OECD, 2019; Yıldız, 2013) and OECD (2019) particularly emphasized that the difference was biggest among schooling ratios for three and four year olds between in Turkey and in other OECD member countries. To help close this schooling-ratio gap, Gültekin (2007) recommended that all Turkish five year olds be included in the compulsory-education system – which currently starts at 69 months – and that efforts also be made to extend this threshold downward to age three and four. While the benefits of compulsory preschool education have been widely emphasized, some other factors that should also be considered include understanding and giving importance to the instructional dimension of preschool education, as well as the views and expectations of preschool teachers, parents and administrators, who – considered as stakeholders in the fields of child development and education – make important behavior-based contributions to the quality of preschool education via their individual views and beliefs (Degotardi, Sweller, and Pearson, 2013; Wilcox-Herzog and Ward, 2004). Therefore, this study's main aim is to capture and analyse preschool teachers', parents' and administrators' views about compulsory preschool education in Turkey.

Methods

Designed as basic qualitative research, this study recruited 25 preschool teachers, 15 preschool-institution administrators, and 14 parents whose children attended any of the teachers' and administrators' 15 schools, all of which were located in Van, Turkey. The data was collected through a semi-structured interview protocol, consisting of six questions relating to the respondents' demographic information and seven open-ended questions covering their views about compulsory education. Prior to data collection, the researchers visited preschool institutions and talked with their administrators and teachers about this study's purposes and methods, and also approached parents using these other two participant groups as intermediaries, and provided them with the same information about the research. Then, all members of the three groups who volunteered to participate were interviewed. For data analysis, the researchers used the word-repetition and cutting-and-sorting techniques (Bernard and Ryan, 2010). From these analysis processes, five main themes emerged: (1) views about whether preschool education should be compulsory; (2) views regarding the ages of children for whom such education should be compulsory preschool education; and predictions of compulsory education's likely effects on (3) children; (4) parents; and (5) teachers.

Results

Most of the participants stated that preschool education should be compulsory from the age of 48 months. They also said that compulsory preschool education would have both positive and negative effects on children, parents, and preschool teachers. Regarding its impact on children, for instance, some participants stated that compulsory preschool education would support all of their developmental skills, and especially socialization; make their adaptation to school and life easier; decrease some differences among them caused by socioeconomic status or regional origin; and support their self-confidence. It was widely felt that, for parents, compulsory preschool education would create more free time, decrease certain economic pressures, and raise awareness of preschool education; and for preschool teachers, that it would create new job opportunities, decrease some aspects of the workload, improve teacher-parents interaction and motivate professional-development activities. On the negative side, however, the respondents felt that making preschool compulsory would cause some problems by, for instance, taking children away from their parents for extended periods at earlier ages, create new economic and transportation pressures for them, and contribute to classroom overcrowding and teachers' workloads, as well as being bad in and of itself by reducing citizens' scope for making choices about how to bring up their children.

Conclusion

Based on the findings of this study, it is reasonable to assume that the respondents' positive and negative

characterizations of different aspects of compulsory preschool education are reflections of their experience of compulsory schooling at other educational levels. Therefore, any initial moves to institute this type of education should pay due attention to the classrooms as physical environments, and the existing workloads and professional-development training loads of teachers and other relevant school personnel. Also, despite a relatively high degree of unanimity among the participants regarding the age at which compulsory preschool education should begin, it is important that individual and social-cultural characteristics of children be considered before enshrining any particular age in law, and to be attentive to the guidelines already drawn up by the Ministry of National Education and other relevant bodies regarding the assessment of the basic skills children ought to have before starting preschool. That being said, however, if it were decided that all children should start compulsory preschool education at the same age, preschool teachers and/or program developers should ensure that their activities and practices are diversified to suit children's varied developmental characteristics and socio-cultural/regional backgrounds. Also, as the participants emphasized, even though preschool education will be free of fees after it is made compulsory, it will nevertheless lead to new expenses such as for stationery that will be very hard for poorer Turkish families to meet. Therefore, if preschool education does become compulsory, the Ministry of National Education and/or Provincial Directorate for National Education should provide financial support for such expenses.

Further studies of this topic could usefully examine the impact of compulsory preschool education on school administrators. Also, future research should compare the views of preschool teachers, parents and administrators in countries where preschool education is already compulsory against those of their Turkish equivalents.